

บทที่ 6

บทสรุป

6.1 ข้อสรุป

หลังจากที่สงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลงเป็นต้นมา สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบหลายขั้วอำนาจไปเป็นระบบสองขั้วอำนาจ โดยมีสหรัฐฯ เป็นผู้นำของขั้วอำนาจหรือกลุ่มประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยรวมทั้งการดำเนินเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีโดยเอกชน และมีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำของขั้วอำนาจหรือกลุ่มประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์รวมทั้งการดำเนินเศรษฐกิจแบบผูกขาดโดยรัฐ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสงครามเย็น (Cold War) ซึ่งเป็นสถานะความขัดแย้งและการเผชิญหน้าระหว่างสองขั้วอำนาจ โดยมีได้มีการใช้กำลังทหารปะทะกันโดยตรง สงครามเย็นได้เริ่มต้นจากการที่สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตพยายามเข้าไปมีอิทธิพลในการฟื้นฟูยุโรปภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตามแนวทางที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของตนเอง โดยสหภาพโซเวียตพยายามสร้างอิทธิพลครอบงำกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออกและพยายามขยายอิทธิพลเข้าไปในตะวันออกกลางและดินแดนใกล้เคียง ในขณะที่สหรัฐฯก็พยายามต่อต้านสหภาพโซเวียตด้วยการดำเนินนโยบายปิดล้อม (Containment Policy) การขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ด้วยการเริ่มต้นจากการก่อตั้งองค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจของยุโรป (Organization for Economic Cooperation and Development; OECD) เพื่อให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจเพื่อฟื้นฟูบูรณะยุโรปตะวันตกก่อน จากนั้นจึงก่อตั้งองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization; NATO) เพื่อสร้างความร่วมมือทางทหารกับยุโรปตะวันตกในการป้องกันการรุกรานจากสหภาพโซเวียต ซึ่งสหภาพโซเวียตก็ตอบโต้ด้วยการก่อตั้งสภาความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ (Council for Mutual Economic Assistance; CMEA หรือ Comecon) เพื่อให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ยุโรปตะวันออก และก่อตั้งกลุ่มกติกาสัญญาวอร์ซอว์ (Warsaw Pact) เพื่อควบคุมและป้องกันไม่ให้ยุโรปตะวันออกแยกตัวเป็นอิสระจากขั้วอำนาจของสหภาพโซเวียต และถ่วงดุลอำนาจกับองค์การนาโต จากนั้นสงครามเย็นก็ได้ขยายตัวไปสู่ภูมิภาคอื่นๆทั่วโลกด้วยการแทรกแซงของทั้งสหรัฐฯและสหภาพโซเวียต เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคเหล่านั้นเข้าร่วมอยู่ในขั้วอำนาจของตนดำเนินการต่อต้านอีกขั้วอำนาจหนึ่ง เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ประเทศด้อยพัฒนาในภูมิภาคเหล่านั้นกำลังดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้ได้รับเอกราชและพัฒนาประเทศของตนให้เจริญก้าวหน้า จึงยินดีต้อนรับการแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจใดๆซึ่งสามารถช่วยเหลือตนเองให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้

สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศข้างต้นได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียด้วย กล่าวคือเปิดโอกาสให้สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตสามารถแข่งขันกันเข้ามาขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียเพื่อแสวงหาพันธมิตรได้อย่างง่ายดาย จนทำให้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียเริ่มมีบรรยากาศของความขัดแย้งระหว่างกัน และกลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงซึ่งกันและกัน ในเวลาต่อมา โดยการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในจีน และการคืนร่นต่อสู้เพื่อเอกราชของกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในจีนนั้น ได้ทำให้จีนซึ่งเป็นประเทศที่มีพลเมืองมากที่สุดในโลกปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียต อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่โลกคอมมิวนิสต์ภายใต้การนำของสหภาพโซเวียตมากขึ้น ส่วนการคืนร่นต่อสู้เพื่อเอกราชของกลุ่มประเทศอินโดจีนนั้น ได้ทำให้กลุ่มประเทศอินโดจีนเกิดการแตกแยกทางการเมืองภายในเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบเสรีซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯและพันธมิตร กับกลุ่มที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตและจีน ซึ่งการแทรกแซงของประเทศมหาอำนาจในแต่ละขั้วได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยกล่าวคือ ประเทศไทยและประเทศในอินโดจีนเริ่มมีความแตกแยกกันในอุดมการณ์ทางการเมืองโดยประเทศไทยเลือกเข้าไปอยู่ในขั้วอำนาจของสหรัฐฯ ในขณะที่เวียดนาม กัมพูชา และลาว ก็ได้แตกแยกกันเป็นสองฝ่ายอย่างเด่นชัดและดำเนินการต่อสู้กันเองภายใต้การสนับสนุนของแต่ละขั้วอำนาจ เมื่อเวียดนามเหนือได้รับการสนับสนุนและการรับรองอย่างเป็นทางการจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ จึงส่งผลให้ประเทศไทยมีความรู้สึกไม่มั่นคงและมีความรู้สึกว่ากำลังถูกคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์มากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจึงดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และแสวงหาความมั่นคงร่วมกับประเทศโลกเสรีภายใต้การนำของสหรัฐฯ ได้แก่ การส่งทหารเข้าร่วมกับสหรัฐฯและพันธมิตรช่วยเกาหลีได้ทำสงครามต่อต้านการรุกรานจากเกาหลีเหนือระหว่างปี ค.ศ. 1950 ถึง ค.ศ. 1953 และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การซีโตในปี ค.ศ. 1954 เพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังได้ร่วมมือกับสหรัฐฯเข้าแทรกแซงทางการเมืองในลาวและกัมพูชาด้วยการสนับสนุนรัฐบาลฝ่ายขวาของทั้งสองประเทศในการต่อสู้กับฝ่ายคอมมิวนิสต์อีกด้วย

ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1960 ถึง ค.ศ. 1969 แม้ว่าทั้งสองขั้วอำนาจ ยังคงแข่งขันกันขยายอำนาจและอิทธิพลเพื่อถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันอย่างเข้มข้นต่อไป แต่สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศก็ได้เปลี่ยนแปลงจากระบบสองขั้วอำนาจแบบเด่นชัดเป็นระบบสองขั้วอำนาจแบบหลวม โดยมีสาเหตุเกิดจากความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนในเรื่องอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ และกรณีพิพาทตามแนวเขตแดนระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีนซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1950 เป็นต้นมา ประกอบกับการที่จีนประสบความสำเร็จในการสร้างความเป็นผู้นำใน

กลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์และกลุ่มประเทศโลกที่สามซึ่งรวมตัวกันต่อรองทางการเมืองและเศรษฐกิจโดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด รวมทั้งการที่ยุโรปตะวันตกมีความเข้มแข็งมากขึ้นจากพัฒนาการของการบูรณาการทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้พยายามดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นอิสระจากสหรัฐฯมากขึ้น จึงทำให้ศูนย์แห่งอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของโลกกระจายออกจากสหรัฐฯและสหภาพโซเวียตไปสู่ จีน ยุโรปตะวันตก และประเทศโลกที่สามมากขึ้น โดยไม่ได้แบ่งเป็นสองขั้วอำนาจแบบเด่นชัดอีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศจากระบบสองขั้วอำนาจแบบเด่นชัดเป็นระบบสองขั้วอำนาจแบบหลวมดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียคือ การดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตและจีนในการแข่งขันกันสร้างอิทธิพลเหนือกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดในเอเชีย ตลอดจนการแข่งขันการสร้างอิทธิพลเหนือประเทศคอมมิวนิสต์และพรรคคอมมิวนิสต์ในเอเชีย ในขณะที่สหรัฐฯก็ดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อเร่งสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของทั้งสหภาพโซเวียตและจีนในเอเชียมากขึ้น ด้วยการเพิ่มความช่วยเหลือด้านการทหารแก่ประเทศโลกเสรีในเอเชียมากขึ้นเพื่อให้ประเทศโลกเสรีในเอเชียสามารถต้านทานการรุกรานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อให้ประเทศไทยต้องเผชิญการคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์มากขึ้น เพราะพรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนต่างก็ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียตและจีนมากขึ้น จนสามารถปฏิบัติการต่อสู้เพื่อบ่อนทำลายหรือล้มล้างรัฐบาลในประเทศของตนได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น ประเทศไทยจึงได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดยิ่งของสหรัฐฯ เพื่อให้สหรัฐฯช่วยปกป้องประเทศไทยให้รอดพ้นจากการคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ทั้งจากจีนและเวียดนามเหนือ โดยได้ออก “แถลงการณ์ร่วมถันต-รัสค์” (Thanat-Rusk Joint Communique) เพื่อประกาศให้ประเทศต่างๆ ทราบอย่างเป็นทางการว่า ประเทศไทยเลือกที่จะอยู่ขั้วเดียวกับสหรัฐฯและพร้อมที่จะร่วมมือกับสหรัฐฯสกัดกั้นฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างจริงจัง ส่งผลให้ประเทศไทยยินยอมให้สหรัฐฯใช้ดินแดนไทยเป็นฐานทัพสนับสนุนการทำสงครามกับเวียดนามเหนือ รวมทั้งส่งทหารเข้าไปปฏิบัติการลับในลาวเพื่อตัดเส้นทางกำลังบำรุงของเวียดนามเหนือที่อ้อมไปสู่เวียดนามใต้ และสนับสนุนลาวฝ่ายขวาในการต่อสู้กับลาวฝ่ายซ้ายซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเวียดนามเหนือ ตลอดจนส่งทหารเข้าไปในเวียดนามใต้เพื่อช่วยเหลือสหรัฐฯทำสงครามกับเวียดนามเหนือ ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนไม่ราบรื่นในเวลาต่อมาและมีแนวโน้มว่าจะเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศไทยอีกด้วยเมื่อกลุ่มประเทศอินโดจีนได้อยู่ภายใต้การปกครองของระบอบคอมมิวนิสต์ทั้งหมด อย่างไรก็ตามพัฒนาการของการบูรณาการในยุโรปตะวันตกและการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศโลกที่สามซึ่งสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มประเทศเหล่านั้นมากขึ้น ก็ได้เป็นแรงกระตุ้นให้กลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ รวมตัวกันก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย

ตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations; ASEAN) ในปี ค.ศ. 1967 โดยมีจุดมุ่งหมายให้สมาคมอาเซียนร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยการเคารพในความยุติธรรมและหลักนิติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งยึดมั่นในหลักแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งต่อมาสมาคมอาเซียนก็ได้เป็นเวทีสำคัญที่ประเทศไทยใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามจนสามารถสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้

ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 นั้น สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศได้มีความผันผวนเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่าง สหรัฐฯ สหภาพโซเวียต และจีน ซึ่งเรียกว่าการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์สามเส้าของประเทศมหาอำนาจทั้งสามประเทศถึง 3 ครั้ง โดยการเปลี่ยนแปลงในครั้งแรกได้ก่อให้เกิดการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจ ส่วนการเปลี่ยนแปลงในครั้งที่สองได้ก่อให้เกิดการกลับคืนสู่ความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจ สำหรับการเปลี่ยนแปลงในครั้งที่สามนั้นได้เกิดขึ้นภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงผู้นำและนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียต ซึ่งได้ก่อให้เกิดการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการยุติสงครามเย็นในที่สุด ผลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทยกล่าวคือ ในการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจนั้น เกิดจากการที่สหรัฐฯและสหภาพโซเวียตได้ร่วมมือกันสร้างระบอบความร่วมมือในการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์อันมีสาเหตุจากการที่คุณภาพทางทหารระหว่างสหรัฐฯกับสหภาพโซเวียตมีความใกล้เคียงกันมากขึ้น โดยการแข่งขันกันสะสมอาวุธนิวเคลียร์ของทั้งสองประเทศได้เพิ่มระดับจากดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ไปสู่ดุลแห่งความหวาดกลัว (Balance of Terror) ตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1960 เป็นต้นมา นอกจากนี้การผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจยังเกิดจากการที่สหภาพโซเวียตกับจีนมีความขัดแย้งระหว่างกันอยู่ในระดับสูง ซึ่งได้เริ่มต้นความขัดแย้งมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1960 จนถึงขั้นใช้กำลังทหารปะทะกันตามแนวเขตแดนระหว่างทั้งสองประเทศ ทำให้เป็นโอกาสที่ดีของสหรัฐฯและจีนในการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันจนสามารถสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันอย่างเป็นทางการได้ เพราะประเทศทั้งสองต่างเห็นผลประโยชน์ร่วมกันในการถ่วงดุลอำนาจกับสหภาพโซเวียต ผลจากการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจดังกล่าวได้ทำให้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่มีบรรยากาศแห่งความตึงเครียดมากขึ้น เพราะสหรัฐฯได้ลดบทบาทในการเข้าร่วมสงครามต่อต้านอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสนับสนุนให้ประเทศโลกเสรีร่วมมือกันต่อต้านภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ด้วยตนเอง กล่าวคือสหรัฐฯได้ลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพกับเวียดนามเหนือที่กรุงปารีสในปี ค.ศ. 1973 และค่อยๆถอนทหารออกจากเวียดนาม โดยปล่อยให้เวียดนามใต้ต้อง

เผชิญกับภัยคุกคามจากเวียดนามเหนือตามลำพัง ทำให้ฝ่ายคอมมิวนิสต์มีอิทธิพลมากขึ้นในภูมิภาค อินโดจีนจนสามารถยึดอำนาจปกครองใน กัมพูชา เวียดนามใต้ และลาว ได้ทั้งหมดใน ค.ศ. 1975 ส่งผลให้ความมั่นคงของประเทศไทยมีเสถียรภาพลดลง เพราะกลายเป็นประเทศด้านหน้า (Front State) ซึ่งมีเขตแดนติดต่อกับประเทศคอมมิวนิสต์โดยไม่มีรัฐกันชน และต้องต่อต้านภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ด้วยตนเอง โดยไม่มีกำลังทหารของสหรัฐฯคอยช่วยเหลืออีกต่อไป ประเทศไทยจึงต้องเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อความอยู่รอด จากเดิมซึ่งเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดยิ่งของสหรัฐฯ ไปเป็นการปรับท่าทีต่อประเทศมหาอำนาจและแสวงหาการอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน โดยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในปี ค.ศ. 1975 เพื่อให้จีนถ่วงดุลอำนาจกับเวียดนาม และได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกัมพูชาและเวียดนามในปี ค.ศ. 1976 เพื่อให้มีช่องทางเจรจาลดความหวาดระแวงที่มีต่อกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการใช้เครื่องมือทางการทูตเป็นหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อความอยู่รอดมาโดยตลอด

ในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ 1980 สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศได้กลับคืนสู่ความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจอีกครั้ง เนื่องจากสหภาพโซเวียตเริ่มมีความหวาดระแวงว่าตนเองอาจถูกบังคับให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว จากการที่สหรัฐฯและจีนได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันมากยิ่งขึ้น และจากการที่ญี่ปุ่นสามารถสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็งจนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่สองของโลก ซึ่งทำให้สหภาพโซเวียตหวาดระแวงว่าอาจจะต้องเผชิญสงครามหลายด้านทั้งจากสหรัฐฯ จีน และญี่ปุ่นพร้อมกัน ดังนั้นสหภาพโซเวียตจึงได้กำหนดนโยบายต่างประเทศแผ่ขยายอิทธิพลลงทางทิศใต้เพื่อให้สามารถควบคุมพื้นที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ในบริเวณดังกล่าวได้ ด้วยการเป็นพันธมิตรกับเวียดนามเพื่อให้สามารถปิดล้อมจีนทางตอนใต้ และให้สามารถใช้อาวุธหนักทางทิศใต้ของเวียดนามเป็นฐานทัพเรือเพื่อการควบคุมเส้นทางคมนาคมในทะเลจีนใต้และถ่วงดุลอำนาจกับกองเรือของสหรัฐฯในแปซิฟิกได้ อีกทั้งยังได้ส่งทหารเข้ารุกรานและยึดครองอัฟกานิสถานในปี ค.ศ. 1979 เพื่อให้สามารถควบคุมภูมิภาคอ่าวเปอร์เซียได้ในโอกาสต่อไป ทำให้สหรัฐฯตอบโต้ด้วยการระงับความร่วมมือในการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์และทุ่มเทงบประมาณในการพัฒนาระบบอาวุธยุทธศาสตร์ให้มีอำนาจเหนือกว่าอาวุธยุทธศาสตร์ของสหภาพโซเวียต การกลับคืนสู่ความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจดังกล่าวนี้ได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียคือ การดำเนินนโยบายต่างประเทศตอบโต้สหภาพโซเวียตในทางยุทธศาสตร์ของจีนด้วยการเพิ่มความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกัมพูชา เพื่อถ่วงดุลอำนาจและอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในอินโดจีน เพราะกัมพูชามีความขัดแย้งกับเวียดนามในหลายๆด้านแม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์เหมือนกันก็ตาม ซึ่งได้ส่งผลให้เวียดนามเข้ายึดครองกัมพูชากายใต้การสนับสนุนของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1979 และส่งผลกระทบต่อประเทศ

ไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากกองทหารของเวียตนามในกัมพูชาโดยตรง ประเทศไทยจึงต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นมิตรรอบด้าน (Omni-Directions) และการดำเนินนโยบายทางการทูตผ่านสมาคมอาเซียน โดยได้ดำเนินนโยบายการทูตนำการค้าไปพร้อมกันเพื่อหามิตรประเทศ สนับสนุนประเทศไทยดำเนินการกดดันให้เวียตนามถอนทหารออกจากกัมพูชา

การเปลี่ยนแปลงผู้นำประเทศคนใหม่ของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1985 ได้ทำให้สหภาพโซเวียตดำเนินนโยบายปฏิรูปประเทศโดยยอมรับในแนวความคิดทุนนิยมและเสรีนิยมมากขึ้น เพราะสหภาพโซเวียตกำลังเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจากการทุ่มเทงบประมาณจำนวนมหาศาลเพื่อแผ่ขยายอิทธิพลและแสนยานุภาพทางทหารแข่งขันกับสหรัฐฯ ตั้งแต่ช่วงเวลาของการเริ่มต้นสงครามเย็นเป็นต้นมา ดังนั้นสหภาพโซเวียตจึงได้เปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายต่างประเทศใหม่ โดยกลับมาให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ ในการจำกัดอาวุธนิวเคลียร์ และแสดงเจตนารมณ์ให้โลกรับทราบว่า จะไม่ใช้กำลังทหารเพื่อดำรงรักษาระบอบการปกครองในยุโรปตะวันออกอีกต่อไป โดยสหภาพโซเวียตได้ปล่อยให้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในยุโรปตะวันออกเป็นเรื่องภายในของประเทศเหล่านั้น ในท้ายที่สุดสหภาพโซเวียตก็ได้ประกาศแผนการถอนทหารออกจากยุโรปตะวันออกในปี ค.ศ. 1988 ซึ่งการถอนทหารได้เริ่มต้นจริงในปี ค.ศ. 1989 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในยุโรปตะวันออกไปสู่ระบอบประชาธิปไตยหลายประเทศ ในปีเดียวกันนั้น สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศดังกล่าวได้ส่งผลกระทบในทางที่เป็นผลดีต่อประเทศไทยมากขึ้นตามลำดับกล่าวคือ ทำให้เวียตนามได้รับความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและทางทหารจากสหภาพโซเวียตลดลงอย่างต่อเนื่อง จนเวียตนามต้องแบกภาระค่าใช้จ่ายในการยึดครองกัมพูชาและการต่อสู้กับเขมรฝ่ายต่อต้านมากขึ้น ส่งผลให้เวียตนามเกิดวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรง และในปลายปี ค.ศ. 1986 สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศดังกล่าวก็ได้กดดันเวียตนามให้เริ่มต้นวางแผนปฏิรูปเศรษฐกิจและการเมืองของตน โดยยอมให้เอกชนสามารถประกอบอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ตลอดจนพาณิชย์กรรมได้ และให้ความสำคัญในประเด็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าประเด็นความมั่นคงทางการทหาร เมื่อประกอบกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นมิตรรอบด้านของประเทศไทยและใช้การทูตนำการค้าแล้ว ในที่สุดประเทศไทยก็มีความมั่นคงปลอดภัยจากการคุกคามของเวียตนาม เมื่อเวียตนามยอมถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี ค.ศ. 1989 ซึ่งเป็นปีที่สหภาพโซเวียตถอนทหารออกจากอัฟกานิสถานหมดเรียบร้อย และยุโรปตะวันออกมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบอบประชาธิปไตยตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

ภูมิรัฐศาสตร์มีผลกระทบต่อการพัฒนาและเลือกใช้เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่อาณาจักรไทยมาตั้งแต่โบราณกาล การเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ของอาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่างๆ ได้แก่ การล่มสลายของอาณาจักรเดิม การก่อตั้งอาณาจักรใหม่ การได้ดินแดนจากการรุกรานอาณาจักรใกล้เคียง การเสียดินแดนจากการรุกรานของอาณาจักรใกล้เคียง

และมหาอำนาจตะวันตก ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในอุดมการณ์ทางการเมืองของประเทศใกล้เคียง อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในช่วงเวลาเหล่านั้น จึงมีผลต่อพัฒนาการของเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยซึ่งมีความหมายรวมถึงกำลังอำนาจทางทะเลของไทย รวมทั้งมีผลต่อการใช้เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศดังกล่าวภายใต้ภูมิรัฐศาสตร์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาเหล่านั้นด้วย

โดยภูมิรัฐศาสตร์ของอาณาจักรสุโขทัยซึ่งได้รับการก่อตั้งขึ้นใหม่และอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินโดยไม่มีอำนาจเหนือดินแดนชายฝั่งทะเลนั้น ได้ทำให้อาณาจักรสุโขทัยต้องพัฒนาเครื่องมือทางการทหารให้เข้มแข็งเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่อาณาจักรและใช้ในการทำสงครามแผ่ขยายอำนาจให้ครอบคลุมดินแดนชายฝั่งทะเลทางทิศใต้และทิศตะวันตก ซึ่งได้ส่งผลให้อาณาจักรสุโขทัยสามารถพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองจากการสามารถติดต่อค้าขายกับต่างประเทศทางทะเลได้โดยสะดวก และยังส่งผลให้อาณาจักรสุโขทัยสามารถพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลในส่วนที่เป็นท่าเรือได้ สำหรับการใช้เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศของอาณาจักรสุโขทัยนั้น พบว่าเครื่องมือทางการทหารเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการแผ่ขยายอำนาจไปยังอาณาจักรที่อ่อนแอกว่า ส่วนเครื่องมือทางการทูตเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับอาณาจักรที่มีความเข้มแข็งกว่าและอาณาจักรที่อยู่ห่างไกลออกไปโดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือสนับสนุน สำหรับการพัฒนาและการใช้กำลังอำนาจทางทะเลนั้นอาณาจักรสุโขทัยไม่ได้ให้ความสำคัญ เนื่องจากไม่ได้เผชิญกับภัยคุกคามทางทะเลทั้งจากอาณาจักรที่อยู่ใกล้เคียงและจากอาณาจักรที่อยู่ไกลออกไปในดินแดนโพ้นทะเล นอกจากนี้ก็ยังไม่มีความจำเป็นต้องใช้เรือรบเพื่อคุ้มครองการค้าทางทะเลของตน เพราะได้ใช้เรือสินค้าของหัวเมืองชายทะเลและเรือสินค้าของต่างประเทศที่มาค้าขายกับตนเป็นพาหนะในการขนส่งและการเดินทางไปเจริญสัมพันธไมตรีทางการทูต

ส่วนภูมิรัฐศาสตร์ของอาณาจักรอยุธยาซึ่งได้รับการก่อตั้งขึ้นหลังจากอาณาจักรสุโขทัยและอยู่ในตำบลที่สามารถเติบโตเป็นจุดศูนย์กลางของภูมิภาครวมทั้งอยู่ไม่ไกลจากทะเลมากนัก ได้ทำให้อาณาจักรอยุธยาต้องพัฒนาเครื่องมือทางการทหารให้เข้มแข็งเพื่อแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลให้กลายเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจทางการเมืองและการค้าในภูมิภาค ซึ่งได้ส่งผลให้อาณาจักรอยุธยาสามารถพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรืองจากการสามารถเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าทางบกและทางทะเลเข้าด้วยกัน รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางของสินค้าประเภทของป่าและศูนย์กลางของการค้าส่งผ่าน อีกทั้งยังส่งผลให้อาณาจักรอยุธยาสามารถพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลในส่วนที่เป็นเรือรบและเรือสินค้าได้มากขึ้น สำหรับการใช้เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศของอาณาจักรอยุธยานั้น พบว่าเครื่องมือทางการทหารเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลดังกล่าว รวมทั้งการต่อต้านการรุกรานจากอาณาจักรที่อยู่ใกล้เคียงซึ่งมีผลประโยชน์ขัดแย้งกันด้วย ส่วนเครื่องมือทางการทูตและเครื่องมือทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือที่มี

เข้มแข็งทัดเทียมกับมหาอำนาจเหล่านั้นได้ ดังนั้นเครื่องมือทางการทูตจึงเป็นเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อความอยู่รอดตลอดมา โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจและเครื่องมือทางการทหารเป็นเครื่องมือสนับสนุน ซึ่งอาณาจักรรัตนโกสินทร์ได้ใช้เครื่องมือทางการทูตดำเนินนโยบายต่างประเทศด้วยการ ผูกมิตร ถ่วงดุล โอนอ่อนผ่อนตาม และเลือกเป็นพันธมิตรกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือชาติใดชาติหนึ่งให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ กัน แล้วใช้การเจรจาเรียกร้องผลประโยชน์แห่งชาติที่สูญเสียไปกลับคืนในภายหลังเมื่อได้โอกาสที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาและการใช้กำลังอำนาจทางทะเลนั้นแม้อาณาจักรรัตนโกสินทร์จะให้ความสำคัญตลอดมา แต่การพัฒนามักขาดความต่อเนื่องจากผู้นำรัฐบาลซึ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนากำลังทางบกมากกว่า นอกจากนี้ก็ยังขาดความต่อเนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในระหว่างเหล่าทัพ ทำให้กำลังอำนาจทางทะเลมีความเข้มแข็งลดลง ต่อมาเมื่อประเทศไทยพึ่งพิงความช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐฯ มากเกินไปจึงทำให้ประเทศไทยไม่ได้พัฒนากำลังอำนาจทางทะเล โดยตนเอง และได้รับมอบเรือรบรุ่นเก่าที่มีเทคโนโลยีและขีดความสามารถในการทำสงครามทางเรือในระดับต่ำไว้ใช้เท่านั้น การพึ่งพิงจากสหรัฐฯ ทำให้ประเทศไทยรู้สึกพึงพอใจในความมั่นคงภายใต้การปกป้องคุ้มครองโดยสหรัฐฯ คิดต่อกันเป็นเวลาหลายปี ซึ่งการคืนรนพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลด้วยตนเองในเวลาต่อมาหลังจากที่สหรัฐฯ ยุติความช่วยเหลือทางทหารในรูปของการให้เปล่า จึงทำให้ประเทศไทยมีกำลังอำนาจทางทะเลซึ่งมีปริมาณและคุณภาพอยู่ในระดับที่ไม่เพียงพอที่จะนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือสามารถนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสนับสนุนเครื่องมือทางการทูตได้อย่างจำกัด แต่ยังไม่สามารถนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในฐานะเครื่องมือหลักเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศได้

การเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยในลักษณะที่ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศค่าน้ำของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต้องเผชิญหน้ากับประเทศคอมมิวนิสต์จากการมีเขตแดนติดต่อกับประเทศคอมมิวนิสต์ทางทิศตะวันออกโดยตรงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา โดยปราศจากกำลังทหารของสหรัฐฯ เป็นหลักประกันความมั่นคงในประเทศไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1976 นั้น ได้มีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาและเลือกใช้เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศต่างๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับการต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเวียดนามในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 ภายใต้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่มีความเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาดังกล่าวดังต่อไปนี้คือ

ภายใต้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่มีการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจ ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากความขัดแย้งระหว่างสหภาพโซเวียตกับจีน และทำให้สหรัฐฯ กับจีนสามารถปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ดีขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1969 ถึง ค.ศ. 1979 นั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศในระหว่าง ค.ศ. 1975 ถึง ค.ศ. 1979

ให้สอดคล้องกับการผ่อนคลายความตึงเครียดระหว่างสองชั่วอำนาจ จากการเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้นของสหรัฐฯ ไปเป็นการปรับท่าทีต่อมหาอำนาจ โดยให้ความสำคัญกับมหาอำนาจต่างๆ เท่าเทียมกัน (Equidistance) และแสวงหาการอยู่ร่วมกันโดยสันติกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน แม้จะมีอุดมการณ์แตกต่างกัน เพื่อลดความตึงเครียดจากการเผชิญหน้ากับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลง ซึ่งเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมที่สุดในการลดความตึงเครียดดังกล่าวก็คือ เครื่องมือทางการทูต และเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เพราะเครื่องมือทางการทูตเป็นเครื่องมือที่ทำให้มีช่องทางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน จนสามารถสร้างความเข้าใจและลดความหวาดระแวงซึ่งกันและกันได้ ในที่สุด ส่วนเครื่องมือทางเศรษฐกิจก็เป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการอุปโภคบริโภคระหว่างกัน จนสามารถสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจได้ในที่สุด ดังนั้นประเทศไทยจึงได้ใช้เครื่องมือทางการทูต กระชับความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศในอินโดจีน คือ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โดยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามในปี ค.ศ. 1976 การแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตกับเวียดนาม และกัมพูชาในปี ค.ศ. 1978 และการไปเยือนลาวของ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี ในช่วงที่เวียดนามกำลังส่งทหารรุกกรานกัมพูชาในปี ค.ศ. 1979 ซึ่งได้ช่วยลดบรรยากาศของความหวาดระแวงซึ่งกันและกันลงได้มาก และประเทศไทยก็ได้ใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจซึ่งกำลังมีความเจริญเติบโตมากขึ้นภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1981) ในการให้ความช่วยเหลือด้านสินเชื่อแก่เวียดนามเป็นจำนวน 100 ล้านบาทสำหรับซื้อสินค้าไทยในปี ค.ศ. 1978 และยกเลิกการปิดพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับลาวเพื่อฟื้นฟูการค้าชายแดนในปี ค.ศ. 1979 ตามลำดับ สำหรับการ ใช้เครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเล ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังปรับท่าทีต่อมหาอำนาจ และแสวงหาการอยู่ร่วมกันโดยสันติกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน เพื่อลดความตึงเครียดจากการเผชิญหน้ากับฝ่ายคอมมิวนิสต์ลงนั้น ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เพราะเครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความหวาดระแวง และความตึงเครียดระหว่างกันจนอาจขยายตัวไปสู่ความขัดแย้งได้ในที่สุด นอกจากนี้ประเทศไทยก็ยังไม่พร้อมที่จะใช้เครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเข้าดำเนินการระงับความขัดแย้งกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเวียดนาม เพราะประเทศไทยพึ่งพิงสหรัฐฯ ในด้านการป้องกันประเทศมากเกินไป การรับความช่วยเหลือด้านอาวุธยุทโธปกรณ์จากสหรัฐฯ และการมีกองทหารของสหรัฐฯ ประจำการในประเทศไทยเป็นเหตุให้ประเทศไทยไม่ได้พัฒนาเครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเท่าที่ควร เมื่อสหรัฐฯ ได้ถูกฝ่ายการเมืองในประเทศไทยกดดันให้ถอนทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ประจำการอยู่ในประเทศไทยออกไปจนหมดในปี ค.ศ. 1976 รวมทั้งยกเลิกการให้ความช่วยเหลือทางทหารในรูปของเงินให้เปล่าตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยจึงเพิ่งอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันประเทศด้วยตนเอง ซึ่งทำ

ให้ยังไม่มีความพร้อมที่จะใช้เครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเข้าดำเนินการระงับความขัดแย้งกับเวียดนาม ซึ่งมีแสนยานุภาพทางทหารสูงกว่าประเทศไทยมากทั้งในเรื่องของกำลังพลที่มีประสิทธิภาพในการรบอันยาวนานหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา และในเรื่องของอาวุธยุทโธปกรณ์ซึ่งสหรัฐฯ ได้ทิ้งไว้เป็นจำนวนมากภายหลังการถอนตัวออกจากเวียดนามได้ รวมทั้งการได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตตามสนธิสัญญาสันติภาพและความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับสหภาพโซเวียตที่ได้ลงนามระหว่างกันในปี ค.ศ. 1978

อย่างไรก็ตามเมื่อเวียดนามได้ใช้กำลังทหารเข้ายึดครองกัมพูชาในปี ค.ศ. 1979 นั้นบรรยากาศของความหวาดระแวงซึ่งกันและกันก็ได้กลับคืนมาอีก เพราะเวียดนามมีกองทหารประจำการอยู่ในกัมพูชาเป็นจำนวนมากถึง 160,000 คนและได้แสดงท่าทีที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศไทยหลายครั้งในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1980 ถึง ค.ศ. 1985 ด้วยการจงใจรุกร้าเขตแดนไทยและใช้อาวุธปืนใหญ่โจมตีชายแดนไทย โดยอ้างเหตุผลในการปราบปรามกองกำลังเขมรฝ่ายต่อต้านที่อยู่ตามแนวเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา บรรยากาศดังกล่าวนี้อยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศซึ่งได้เปลี่ยนแปลงกลับคืนสู่ความตึงเครียดระหว่างสองขั้วอำนาจอีกครั้งระหว่าง ค.ศ. 1979 ถึง ค.ศ. 1985 อันมีสาเหตุจากการที่สหภาพโซเวียตเริ่มมีความหวาดระแวงว่าตนเองอาจต้องเผชิญกับภัยคุกคามหลายด้านพร้อมกัน ทั้งจากสหรัฐฯ และจีนซึ่งได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันในปี ค.ศ. 1979 และจากญี่ปุ่นซึ่งประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจจนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับที่สองของโลก ดังนั้นประเทศไทยจึงได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในระหว่าง ค.ศ. 1979 ถึง ค.ศ. 1985 ให้สามารถเผชิญกับความตึงเครียดที่เกิดขึ้นด้วยการเป็นมิตรรอบด้าน (Omni-directions) กับประเทศต่างๆ ในโลก โดยให้ความสำคัญกับทั้งประเทศมหาอำนาจและประเทศที่กำลังพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ ของโลก และดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเหล่านั้นให้ขยายออกไปทุกด้านทั้งการทูต เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อหาแนวร่วมในประชาคมระหว่างประเทศต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนาม ซึ่งเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เหมาะสมที่สุดในการเป็นมิตรรอบด้านดังกล่าวก็คือ เครื่องมือทางการทูต และเครื่องมือทางเศรษฐกิจ เพราะเครื่องมือทางการทูตเป็นเครื่องมือที่สามารถโน้มน้าวให้ประเทศต่างๆ ในโลกมีความเห็นใจประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากเวียดนามโดยตรง อีกทั้งเครื่องมือทางการทูตยังเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างแนวร่วมกับประเทศต่างๆ ในโลกเพื่อดำเนินการกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา และกดดันไม่ให้เวียดนามรุกรานประเทศไทยได้ดีที่สุด ซึ่งประเทศไทยได้ใช้เครื่องมือทางการทูตดำเนินนโยบายต่างประเทศผ่านสมาคมอาเซียนจนสามารถสร้างพลังทางการเมืองในประชาคมระหว่างประเทศ ที่ให้ความสนับสนุนประเทศไทยในการต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้เครื่องมือทางการทูตก็เป็นเครื่องมือที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาเครื่องมือทางการทหารให้เป็นไปด้วยความรวดเร็ว จากการได้รับความช่วยเหลือด้านการป้องกันประเทศในรูปของเงินกู้สำหรับจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ที่

ทันสมัย และการฝึกผสมกับต่างประเทศซึ่งสามารถเพิ่มพูนประสบการณ์ให้กำลังพลในกองทัพมีความชำนาญในการปฏิบัติการทางทหารได้มากขึ้น ได้แก่ การได้รับความช่วยเหลือและการฝึกผสมกับสหรัฐฯอย่างต่อเนื่อง การตั้งคลังอาวุธร่วมกับสหรัฐฯในประเทศไทยเพื่อให้ประเทศไทยสามารถเบิกอาวุธไปใช้ในการรบได้ในยามฉุกเฉิน การได้รับความช่วยเหลือจากจีนในการขายอาวุธในราคามิตรภาพ รวมทั้งการเป็นพันธมิตรกับจีนอย่างไม่เป็นทางการเพื่อถ่วงดุลกับการที่เวียดนามเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต เป็นต้น

ส่วนเครื่องมือทางเศรษฐกิจซึ่งอยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (ค.ศ. 1982 ถึง ค.ศ. 1986) นั้น ก็ยังคงเป็นเครื่องมือที่สามารถสนับสนุนเครื่องมือทางการทูตในการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือกับประเทศต่างๆ เพื่อให้เป็นแนวร่วมในการต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การขยายตลาดการค้า และการชักชวนให้ประเทศต่างๆเข้ามาลงทุนในประเทศไทย สำหรับการใช้เครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลในช่วงเวลาที่ประเทศไทยกำลังเผชิญหน้าทางทหารกับเวียดนามและต้องการเป็นมิตรรอบด้านกับประเทศต่างๆในโลกเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามนั้นก็มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ดำเนินนโยบายต่างประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว เพราะเครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างความสูญเสียอย่างรุนแรงแก่เวียดนามได้มากกว่าเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศอื่นๆทั้งหมด ซึ่งจะทำให้เวียดนามต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการรุกรานประเทศไทยอย่างรอบคอบ และช่วยให้เวียดนามยับยั้งชั่งใจไม่คิดรุกรานประเทศไทยโดยง่าย ดังนั้นประเทศไทยจึงได้เร่งพัฒนาเครื่องมือทางการทหารและกำลังอำนาจทางทะเลให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น โดยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเครื่องมือทางการทหารที่สามารถต่อต้านการรุกรานของเวียดนามตามแนวเขตแดนทางบกก่อน นั่นคือการให้ความสำคัญต่อการพัฒนากำลังทางบกและกำลังทางอากาศ ได้แก่ ปืนใหญ่ที่มีระยะยิงไกล รถถัง ปืนต่อสู้รถถัง รถสายพานหุ้มเกราะสำหรับลำเลียงทหารราบ ปืนต่อสู้อากาศยาน และเครื่องบินขับไล่โจมตีทิ้งระเบิด เพราะเวียดนามได้โจมตีรุกกล้าเขตแดนทางบกของประเทศไทยมาโดยตลอด ซึ่งได้ทำให้เครื่องมือทางการทหารของประเทศไทยมีขีดความสามารถในการป้องปรามเวียดนามได้มากขึ้นซึ่งแต่เดิมไม่มีขีดความสามารถในการป้องปรามได้

ส่วนการพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลนั้นประเทศไทยได้พัฒนาปัจจัยปฏิบัติการให้มีขีดความสามารถในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในบริเวณเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Maritime Exclusive Zone) ที่อยู่ไกลออกไปจากเส้นฐานขอบฝั่งถึง 200 ไมล์ทะเลตามอนุสัญญากฎหมายทะเลระหว่างประเทศฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1982 ซึ่งทำให้ประเทศไทยมีอาณาเขตทางทะเลที่เป็นเขตเศรษฐกิจจำเพาะทับซ้อนกับกัมพูชาและเวียดนาม เพิ่มเติมจากขีดความสามารถในการรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Lines of Communications; SLOC) และการป้องกันรักษาอธิปไตยทางทะเลที่มีอยู่เดิม ได้แก่ การจัดหาเรือยนต์เร็วติดอาวุธนำวิถี เรือยนต์เร็วโจมตีปืน เรือตรวจการณ์

ปืน และเครื่องบินปราบเรือดำน้ำเพิ่มขึ้น รวมทั้งยังได้ก่อสร้างอู่ซ่อมเรือขนาดใหญ่กล่าวคือ อู่ทหารเรือพระจุลจอมเกล้า เพื่อให้สามารถรองรับการซ่อมทำเรือขนาดใหญ่และเรือขนาดเล็กที่จะจัดหาเพิ่มขึ้นในอนาคตอีกด้วย แต่ผลจากการพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยก็ไม่สามารถทำให้นำไปใช้เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามได้ เนื่องจากยังไม่ได้พัฒนาขีดความสามารถในการขยายกำลังอำนาจจากทะเลขึ้นสู่ฝั่ง (Projection of Power Ashore) ได้แก่ การพัฒนาอำนาจปืนใหญ่ในการระดมยิงฝั่ง และการพัฒนาเรือสนับสนุนการยกพลขึ้นบก เพื่อช่วยเหลือในการโจมตีกระหนาบเวียดนาม นอกจากนี้ก็ยังไม่ได้พัฒนาขีดความสามารถในการปิดล้อมทางทะเล (Blockade) ได้แก่ การปิดอ่าว และการวางทุ่นระเบิดทางรุก เพิ่มเติมจากเดิม ทำให้ไม่สามารถตัดการลำเลียงทางเศรษฐกิจและยุทธปัจจัยของเวียดนามเพื่อสร้างความอ่อนแอให้เวียดนามไม่สามารถทำการรบอย่างต่อเนื่องได้ เพราะขาดเรือรบที่มีเทคโนโลยีทันสมัย ได้แก่ ระบบอาวุธในการป้องกันภัยทางอากาศ และขาดเรือส่งกำลังบำรุงขนาดใหญ่ที่สนับสนุนการปฏิบัติการของกองเรือในทะเลให้สามารถปฏิบัติการได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน

การเปลี่ยนแปลงผู้นำและนโยบายต่างประเทศของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1985 ซึ่งทำให้สหภาพโซเวียตให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปทางการเมืองและเศรษฐกิจของตน และยุติการแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลของตนทั้งทางด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การปรับปรุงความสัมพันธ์ที่ดีกับสหรัฐฯและจีนนั้น ได้ส่งเสริมให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศไทยด้วยการเป็นมิตรรอบด้านกับประเทศต่างๆ ในโลก เพื่อหาแนวร่วมในประชาคมระหว่างประเทศต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนาม โดยใช้เครื่องมือทางการทูตและเครื่องมือทางเศรษฐกิจประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วมากขึ้น เพราะการใช้เครื่องมือทางการทูตของประเทศไทยได้ทำให้เวียดนามถูกโดดเดี่ยวทางเศรษฐกิจจากประชาคมระหว่างประเทศมากขึ้น อีกทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (ค.ศ. 1987 ถึง ค.ศ. 1991) ก็ได้ทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีความเข้มแข็งขึ้นมากจนสามารถใช้เป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศที่สำคัญกับกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนตั้งแต่ ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา นั่นคือการเปลี่ยนแปลงอินโดจีนจากสนามรบเป็นตลาดการค้า อันเป็นตัวอย่างให้เวียดนามเห็นผลประโยชน์จากความร่วมมือกันพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าการแผ่ขยายอำนาจทางการทหารซึ่งกำลังทำให้เวียดนามประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในขณะนั้น จนในที่สุดก็สามารถลดความแข็งแกร่งของเวียดนามลงได้ และสามารถกดดันเวียดนามให้ยอมถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี ค.ศ. 1989 ได้สำเร็จ สำหรับเครื่องมือทางการทหารนั้นก็ได้รับการพัฒนาจนมีขีดความสามารถในการป้องปรามไม่ให้เวียดนามรุกรานประเทศไทยได้สำเร็จ ส่วนกำลังอำนาจทางทะเลนั้นได้รับการพัฒนาให้มีขีดความสามารถเพียงแต่การป้องกันอธิปไตยทางทะเล การรักษา

เส้นทางคมนาคมทางทะเล รวมทั้งการปกป้องและคุ้มครองการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติในเขตเศรษฐกิจจำเพาะซึ่งเป็นขีดความสามารถในการป้องปรามเชิงรับเท่านั้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการบีบบังคับหรือขีดความสามารถเชิงรุกที่จะนำไปใช้ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อกดดันเวียดนามให้ถอนทหารออกจากกัมพูชาได้

ความมั่นคงของประเทศไทยภายหลังจากการยุติสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา คือการที่ประเทศไทยมีความอยู่รอดปลอดภัยจากการคุกคามของลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุผลที่ประเทศไทยได้เลือกเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ ซึ่งเป็นประเทศอภิมหาอำนาจและเป็นผู้นำกลุ่มประเทศโลกเสรี ประกอบกับในปีที่ยุติสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นเวียดนามส่วนที่อยู่เหนือเส้นขนานที่ 17 องศาเหนือได้ประกาศเอกราชเป็นประเทศเวียดนามเหนือซึ่งมีการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ และในเวลาอีก 4 ปีต่อมาพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็สามารถยึดอำนาจการปกครองในจีนแผ่นดินใหญ่ได้สำเร็จ ทำให้จีนกลายเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การสนับสนุนเวียดนามเหนือทำสงครามรวมเวียดนามใต้ให้เป็นปึกแผ่นภายใต้การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ ดังนั้นลาวและกัมพูชาจึงมีความสำคัญต่อประเทศไทยเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นรัฐกันชนระหว่างประเทศไทยกับเวียดนาม ซึ่งจะป้องกันไม่ให้เวียดนามเหนือมีอิทธิพลเหนือลาวและกัมพูชาจนทำให้กลายเป็นประเทศที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ และจะป้องกันไม่ให้เวียดนามเหนือใช้ลาวและกัมพูชาเป็นเส้นทางผ่านเข้าไปปฏิบัติการบ่อนทำลายในเวียดนามใต้เพื่อทำสงครามรวมเวียดนามให้เป็นหนึ่งเดียวได้ รวมทั้งยังป้องกันไม่ให้เวียดนามเหนือใช้ลาวและกัมพูชาเป็นเส้นทางผ่านเข้ามารุกรานประเทศไทยในที่สุด

ประเทศไทยได้พยายามใช้เครื่องมือทางการทหารสนับสนุนเครื่องมือทางการทูตในการดำเนินนโยบายต่างประเทศช่วยเหลือสหรัฐฯ ป้องกันภัยคุกคามจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ ด้วยการส่งทหารรับจ้างเข้าไปปฏิบัติการในลาว และส่งทหารเข้าไปช่วยเหลือสหรัฐฯ ในเวียดนามใต้เพื่อต่อต้านการรุกรานจากเวียดนามเหนือ อย่างไรก็ตามประเทศไทยก็ไม่สามารถช่วยเหลือสหรัฐฯ ในการต่อต้านการแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ เพราะฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถมีอิทธิพลในอินโดจีนอย่างสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1975 ทำให้ประเทศไทยขาดรัฐกันชนและกลายเป็นประเทศด่านหน้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศที่มีการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์โดยตรง ต่อมาในปี ค.ศ. 1979 เวียดนามซึ่งรวมกันเป็นหนึ่งเดียวภายใต้การปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ก็ได้รุกรานและยึดครองกัมพูชา โดยมีทหารประจำการอยู่ในกัมพูชาถึง 160,000 คน อันเป็นจำนวนเท่ากับกำลังพลของกองทัพบกไทยในขณะนั้น อีกทั้งยังได้นำอาวุธเชิงรุกได้แก่ รถถัง และปืนใหญ่ เข้าประจำการตลอดบริเวณเขตแดนระหว่างไทยกับกัมพูชาเพื่อปรามปรามกลุ่มเขมรที่ต่อต้านเวียดนาม โดยได้รุกล้ำเข้ามาในเขตแดนไทยและปะทะกับทหารไทยหลายครั้ง นอกจากนี้ยังได้ทำสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรทางทหารกับสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1978 อีกด้วย ทำให้ประเทศไทยประหมัดกับภัยคุกคามความมั่นคงจากสภาวะแวดล้อมที่

เกิดขึ้นดังกล่าวว่า กำลังทางบกของเวียดนามในกัมพูชาเป็นภัยคุกคามความมั่นคงที่มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องดำเนินการตอบโต้ด้วยการป้องกันหรือลดระดับของภัยคุกคามลงอย่างเร่งด่วนที่สุด แต่เนื่องจากเครื่องมือทางการทหารของประเทศไทยมีความเข้มแข็งน้อยกว่าเครื่องมือทางการทหารของเวียดนามมาก ดังนั้นการใช้เครื่องมือทางการทหารในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากเวียดนามจึงไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันความปลอดภัยของประเทศไทยได้ ทำให้ประเทศไทยต้องใช้เครื่องมือทางการทูตเป็นหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามดังกล่าว ด้วยการถ่วงดุลอำนาจกับเวียดนามทั้งในระดับยุทธศาสตร์และยุทธการ การสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การใช้เวทีการเมืองระหว่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลกดำเนินการบีบบังคับเวียดนามให้ถอนทหารออกจากกัมพูชา โดยพัฒนาเครื่องมือทางเศรษฐกิจและเครื่องมือทางการทหารไปพร้อมๆกันเพื่อให้สามารถสนับสนุนเครื่องมือทางการทูตได้

ด้วยเหตุที่เครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อจูงใจให้รัฐเป้าหมายกระทำในสิ่งที่รัฐตนเองต้องการ ซึ่งอาจเป็นการจูงใจโดยไม่ใช้กำลังทหาร ได้แก่ การใช้เครื่องมือทางการทูตและเครื่องมือทางเศรษฐกิจ หรืออาจเป็นการจูงใจโดยใช้กำลังทหาร ได้แก่ การใช้เครื่องมือทางการทหาร และกำลังอำนาจทางทะเล เพื่อดำเนินการป้องปรามและการบีบบังคับพร้อมกับทำให้ผลประโยชน์ตอบแทนก็ได้ ดังนั้นในการวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเหมาะสมของการใช้กำลังอำนาจทางทะเลเปรียบเทียบกับการใช้เครื่องมืออื่นๆในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามจากกำลังทางบกของเวียดนามในกัมพูชาระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 นั้น จึงทำการวิเคราะห์จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหากใช้กำลังอำนาจทางทะเลในการต่อต้านภัยคุกคามเปรียบเทียบกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมืออื่นๆในการต่อต้านภัยคุกคาม ผลจากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า ประเทศไทยไม่สามารถใช้กำลังอำนาจทางทะเลเป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศในลักษณะการจูงใจโดยใช้กำลังทหารเพื่อดำเนินการป้องปราม (Deterrence) ไม่ให้เวียดนามรุกรานประเทศไทย หรือเพื่อดำเนินการบีบบังคับ (Coercion) ให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาได้ เนื่องจากกำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยไม่มีขีดความสามารถในการปฏิบัติการระยะไกลได้อย่างต่อเนื่อง (Sustainability) จากการขาดเรือส่งกำลังบำรุงขนาดใหญ่ อีกทั้งยังไม่มีขีดความสามารถในการขยายกำลังอำนาจจากทะเลขึ้นสู่ฝั่ง (Projection of Power Ashore) จากการขาดอาวุธสนับสนุนในการระดมยิงฝั่งและการขาดอาวุธในการป้องกันภัยทางอากาศที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์เรือมากพอที่จะใช้ในการปฏิบัติการดังกล่าวได้ จึงทำให้ประเทศไทยไม่สามารถใช้กำลังอำนาจทางทะเลดำเนินการป้องปรามไม่ให้เวียดนามรุกรานประเทศได้ อีกทั้งกำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยก็ไม่ได้มีความเข้มแข็งมากกว่าเวียดนาม จากการขาดขีดความสามารถในการปิดล้อม (Blockade) เพื่อตัดการคมนาคมขนส่งทางเศรษฐกิจเข้าและออกเวียดนาม และจากการขาดเทคโนโลยีทางเรือที่ทันสมัยทั้งระบบอาวุธและ

ระบบขับเคลื่อน จึงทำให้ประเทศไทยไม่สามารถใช้กำลังอำนาจทางทะเลดำเนินการบีบบังคับให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาได้

สำหรับการใช้เครื่องมืออื่นๆ ในการต่อต้านภัยคุกคามนั้น ผลจากการวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าประเทศไทยสามารถใช้เครื่องมือทางการทหารที่ได้รับการพัฒนาไปเป็นระยะเวลาครึ่งทศวรรษแล้วดำเนินการป้องปรามไม่ให้เวียดนามรุกรานประเทศไทยได้ เนื่องจากเครื่องมือทางการทหารซึ่งเป็นกำลังทางบกและกำลังทางอากาศที่มีปริมาณและคุณภาพสูงขึ้นสามารถต่อต้านกับกำลังทางบกของเวียดนามได้โดยตรง รวมทั้งยังสามารถใช้เครื่องมือทางการทูตและเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่ได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งมากขึ้นดำเนินการบีบบังคับเวียดนามให้ถอนทหารออกจากกัมพูชาได้ เนื่องจากเวียดนามไม่มีกำลังอำนาจทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งเพียงพอสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการยึดครองกัมพูชาและทำสงครามกับเขมรกลุ่มต่อต้านได้เป็นระยะเวลานาน หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากพันธมิตรคือ สหภาพโซเวียต และถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมระหว่างประเทศ ดังนั้นประเทศไทยจึงให้ความสำคัญต่อการใช้เครื่องมือทางการทูตซึ่งสามารถใช้ได้ทันทีโดยมีค่าใช้จ่ายต่ำและมีประสิทธิภาพสูงกว่าเครื่องมือใดๆ ในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงจากเวียดนามและลดระดับภัยคุกคามดังกล่าว ตลอดจนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและใช้เครื่องมือทางการทหาร โดยเน้นการพัฒนากำลังทางบกและกำลังทางอากาศ ซึ่งสามารถต้านทานการรุกรานจากกำลังทางบกของเวียดนามในกัมพูชาได้ดีที่สุด และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจในการสนับสนุนเครื่องมือทางการทูต ซึ่งสามารถสร้างความร่วมมือได้มากกว่าความขัดแย้ง

ดังนั้นจึงสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า สาเหตุที่ทำให้ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการใช้เครื่องมืออื่นๆ มากกว่าการใช้กำลังอำนาจทางทะเลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงระหว่าง ค.ศ. 1977 ถึง ค.ศ. 1988 ก็คือ การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศซึ่งส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยทำให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากกำลังทางบกของเวียดนามในกัมพูชา อันเป็นภัยคุกคามที่มีความเร่งด่วนสูงสุดซึ่งต้องรีบดำเนินการตอบโต้และป้องกัน โดยเครื่องมือที่มีความเหมาะสมมากที่สุดในการดำเนินการดังกล่าวก็คือเครื่องมือทางการทหารซึ่งประกอบด้วยกำลังทางบกและกำลังทางอากาศ อีกทั้งเครื่องมือทางการทูตก็ยังเป็นเครื่องมือที่มีค่าใช้จ่ายต่ำและได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเครื่องมืออื่นในการดำเนินการดังกล่าว นอกจากนี้กำลังอำนาจทางทะเลของประเทศไทยก็ขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างเหล่าทัพ การพึ่งพิงความช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐฯ มากเกินไป และการขาดเทคโนโลยีทางเรือที่ทันสมัย ทำให้มีปริมาณและคุณภาพไม่เพียงพอที่จะใช้ดำเนินการดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและการใช้เครื่องมือทางการทหาร เครื่องมือทางการทูต และเครื่องมือทางเศรษฐกิจ มากกว่าการพัฒนาและการใช้กำลังอำนาจทางทะเลในช่วงเวลาดังกล่าว

6.2 ข้อเสนอแนะ

ประเทศไทยควรพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลอย่างต่อเนื่อง โดยควรพัฒนากำลังรบทางทะเลไปพร้อมกับการพัฒนากองเรือพาณิชย์ ฐานทัพ ท่าเรือ ตลอดจนอุตสาหกรรมเรือและซ่อมเรือ เนื่องจากปัจจัยต่างๆดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยที่เกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้งในยามสงบและยามสงคราม กล่าวคือการพัฒนากองเรือพาณิชย์ย่อมส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองจากการลำเลียงขนส่งทางทะเล ในขณะที่การพัฒนาอุตสาหกรรมเรือและซ่อมเรือย่อมส่งผลให้ประเทศไทยสามารถพึ่งพาตนเองในด้านการจัดหาเรือสินค้าโดยไม่ต้องพึ่งพาการลำเลียงขนส่งทางทะเลจากต่างประเทศ รวมทั้งย่อมส่งผลให้ประเทศไทยสามารถจัดหาและพัฒนากำลังรบทางทะเลได้อย่างประหยัดงบประมาณมากขึ้น ซึ่งการพัฒนากำลังอำนาจทางทะเลให้มีความเข้มแข็งจะทำให้ประเทศไทยสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งให้กับประเทศไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการทูตทางเรือ (Naval Diplomacy) ซึ่งสามารถกระทำได้อย่างต่อเนื่องในลักษณะของการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) เพื่อสร้างความร่วมมือและลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่สามารถสนับสนุนการดำเนินการทางการทูตในลักษณะของการทูตเชิงบีบบังคับ (Coercive Diplomacy) และการปฏิบัติการทางทหารทั้งในยามสงบและในยามสงครามได้อย่างมีประสิทธิภาพ